

КОНВЕНЦИЈА О ЗАСТАРЈЕЛОСТИ ПОТРАЖИВАЊА У ОБЛАСТИ МЕЂУНАРОДНЕ ПРОДАЈЕ РОБЕ

Ведрана Проле¹

Адвокатска канцеларија Dimitrijević & Partners Бања Лука

Апстракт: Конвенција о застарјелости потраживања у области међународне продаје робе је производ рада УНЦИТРАЛ-а и подробног истраживања о потреби наднационалног прописа који би на јединствен начин регулисао питање које је стварало велике проблеме у пракси транснационалне трговине – питање застарјелости.

У Конвенцији о застарјелости, застарјелост је дефинисана као период времена у коме страна из уговора о међународној продаји робе мора покренути правни поступак против друге стране да би остварила своје захтјеве из уговора или захтјеве који се односе на повреду, престанак или неважност уговора. Конвенција о застарјелости даље прописује правила о престанку и продужењу рока застаре. Период који улази у ток застаре престаје када подносилац захтјева започне судски или арбитражни поступак или када поднесе захтјев у постојећем поступку. Ако се поступак заврши без мериторне обавезујуће одлуке, сматра се да је застарјелост наставила тећи током поступка. Међутим, ако је период истекао током поступка или треба да тече мање од једне године, подносиоцу захтјева се додјељује додатна година за покретање новог поступка.

Даље, Конвенција о застарјелости прописује да ниједан захтјев неће бити признат нити извршен у правном поступку започетом након истека рока застаријевања. Такво истицање неће се узети у обзир уколико се странке у поступку на њега не позову; међутим, државе могу поднијети изјаву да се не сматрају обавезнима да примењују одредбу чл. 24. Конвенције. Ипак, без обзира на истек времена застарјелости, свака страна се може позвати на сопствено потраживање и истаћи га против друге стране као средство одбране или компензације.

Кључне ријечи: међународно трговинско право, конвенција, потраживање, застарјелости, међународна продаја робе, УНЦИТРАЛ

¹ Дипломирани правник, сарадник у адвокатској канцеларији Dimitrijević & Partners Бања Лука.

1. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О КОНВЕНЦИЈИ

Област застарјелости регулисана је Конвенцијом о застарјелости у области међународне продаје робе од 14. јуна 1974. године (у даљем тексту: „Конвенција о застарјелости“ или „Конвенција“)² која је донијета у оквиру Комисије Уједињених нација за међународно трговинско право (у даљем тексту: „УНЦИТРАЛ“) и то је прва конвенција донијета у оквиру УНЦИТРАЛ. Конвенција о застарјелости је измјењена Протоколом о измјени Конвенције о застарјелости од 11. априла 1980. године (у даљем тексту: „Протокол“). Циљ измјене је био усклађивање са Конвенцијом Уједињених Нација о уговорима у међународној продаји робе³ која је усвојена 11. априла 1980. године у Бечу⁴ (у даљем тексту „Бечка конвенција“)⁵. Конвенција о застарјелости је заједно са Протоколом ступила на снагу 1. августа 1988. године.⁶ Конвенцијом о застарјелости је прописано да и друге државе могу приступити Конвенцији у било које вријеме и она ће ступити на снагу у тим државама отприлике шест мјесеци након приступања.⁷ Данас, постоји укупно 30 држава чланица.⁸

2 Конвенција о застарјелости потраживања у области међународне продаје робе, „Службени лист СФРЈ, Међународни уговори“, бр. 5/78.

3 Конвенција Уједињених нација о уговорима о међународној продаји робе, „Службени лист СФРЈ, Међународни уговори“, бр. 10/84.

4 Уједињене нације – међународни уговори, пристуљено 7. децембра 2021. године, https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=X-10&chapter=10&clang=_en

5 Сандра Фишер Шобот, *Право међународне продаје* (Нови Сад: Правни факултет, 2014), 25.

6 Адвокатска комора САД, *Конвенција о застарјелости потраживања у међународној продаји робе - Извјештај Адвокатске коморе САД* (Чикаго: 1989), 584.

7 Конвенција о застарјелости потраживања у области међународне продаје робе, чл. 44 ст. 2.

8 Државе чланице Конвенције а то су: Аргентина (примјењива од 1. августа 1988. године), Бјелорусија (примјењива од 1. августа 1997. године), Бенин (примјењива од 1. фебруара 2012. године), Белгија (примјењива од 1. марта 2009. године), Босна и Херцеговина (примјењива од 6. марта 1992. године), Бурунди (примјењива од 1. априла 1999. године), Обала Слоноваче (примјењива од 1. септембра 2016. године), Куба (примјењива од 1. јуна 1995. године), Чешка Република (примјењива од 1. јануара 1993. године), Доминиканска Република (примјењива од 1. фебруара 2011. године), Египат (примјењива од 1. августа 1988. године), Гана (примјењива од 1. августа 1988. године), Гвинеја (примјењива од 1. августа 1991. године), Мађарска (примјењива од 1. августа 1988. године), Либерија (примјењива од 1. априла 2006. године), Мексико (примјењива од 1. августа 1988. године), Молдавија (примјењива од 1. марта 1998. године), Црна Гора (примјењива од 1. марта 2013. године), Норвешка (примјењива од 1. августа 1988. године), Парагвај (примјењива од 1. марта 2004. године), Пољска (примјењива од 1. децембра 1995. године), Румунија (примјењива од 01. новембра 1992. године), Србија (примјењива од 27. априла 1992. године), Словачка (примјењива од 1. јануара 1993. године), Словенија (примјењива од 1. марта 1996. године), Уганда (примјењива од 1. септембра 1992. године), Украјина (примјењива од 1. априла 1994. године), Сједињене Америчке Државе (примјењива од 1. децембра 1994. године), Уругвај (примјењива од 1. новембра 1997. године) и Замбија (примјењива од 1. августа 1988. године). Бразил, Бугарска, Костарика, Монголија, Никарагва и Русија су потписале али нису ратификовале/приступиле овој Конвенцији, с тога се она у овим државама не примјењује. Демократска Република Њемачка је ратификовала Конвенцију

Измијењени текст Конвенције о застарјелости односно Протокол прихватиле су 22 земље⁹.

Конвенција о застарјелости односи се на уговоре о продаји робе између странака чија су пословна мјеста у различитим државама ако су обје државе државе уговорнице или када правила међународног приватног права доводе до примјене права државе уговорнице. Такође, Конвенција се може примјенити на основу избора страна.

Застарјелост је постављена на четири године – општи рок застарјелости (чл. 8 Конвенције). Под одређеним условима, тај период се може продужити на највише десет година – апсолутни рок застарјелости.¹⁰ Надаље, Конвенција о застарјелости такође регулише одређена питања која се односе на ефекат покретања поступка наплате потраживања у држави уговорници.

Сврха Конвенција о застарјелости јесте да утврђује једнообразна правила која регулишу вријеме у коме једна уговорна страна код уговора о међународној продаји робе мора да покрене правни поступак против друге стране да би остварила свој захтјев који произлази из уговора или се односи на његову повреду, престанак или пуноважност. Циљ Конвенције о застарјелости јесте да одговори на сљедеће питање: колико дуго правно лице као уговорна страна у продаји робе може чекати прије него што му се забрани извршење његовог потраживања у правном поступку? Одговор Конвенције је да предвиди четворогодишњи период и да се заједничка питања застарјелости ријеше јединственим детаљним правилима. Стога ова Конвенција замјењује различита временска раздобља, концепте и правила националних закона о застарјелости.¹¹

2. ПРИМЈЕНА КОНВЕНЦИЈЕ О ЗАСТАРЈЕЛОСТИ И ПРАКСА

Чл. 7. Конвенције прописује да се приликом тумачења и примјене одредаба ове Конвенције има у виду њен међународни карактер и потреба да се у томе постигне једнообразност. Извјештавање и ширење релевантних случајева су кључни за постизање циља јединствене примјене и тумачења ове Конвенције. Ипак, пракса о примјени ове Конвенције није била доступна дуги низ година. Управо је то утицало на стварање генералног мишљења о битности и ефикасној примјени Конвенције о застарјелости:

о застарјелости и Протокол 1989. године, али није више држава чланица од уједињења Источне и Западне Њемачке, односно од 3. октобра 1990. године

⁹ *Ibid.*

¹⁰ Конвенција о застарјелости потраживања у области међународне продаје робе, чл. 23.

¹¹ Peter Winship, „The convention on the limitation period in the international sale of goods“, *The international lawyer* (1994): 1071-1072.

недостатак одлука је објашњен као доказ мањка битности овог споразума.¹² УНЦИТРАЛ је имао задатак не само да усваја текстове који су настали радом његових радних група него и задатак да обезбиједи јединствену примјену истих. Да би испунио свој задатак УНЦИТРАЛ води такозвани CLOUT system (судска пракса УНЦИТРАЛ текстова – case law of UNCITRAL texts). CLOUT system прикупља и објављује сажетке одлука о примјени УНЦИТРАЛ текстова чинећи их доступним на шест службених језика Уједињених нација. Упркос томе скоро двије деценије након ступања на снагу ове Конвенције ниједан случај није био приказан у наведеном систему. Тада се појавило интересантно питање: Да ли је мањак извјештаја о овим случајевима резултат непостојања таквих случајева и праксе или такви случајеви нису ни били пријављени УНЦИТРАЛ-овом секретеријату? Стога је УНЦИТРАЛ секретеријат уложио више напора у успостављању сарадње са експертима из држава чланица. Тренутно clout system садржи случајеве из сљедећих држава чланица: Хрватска, Куба, Мађарска, Црна Гора, Пољска, Србија, Словенија, Украјина, Сједињене америчке државе, Словачка и Швајцарска. Наравно, у пракси постоји много више случајева него што је то приказано у јавности. Стога се изводи закључак да је постојање Конвенције о застарјелости заиста битно и да је иста примјењива али да базе праксе у државама уговорницама нису лако доступне за странце највише због језичких као и осталих баријера.¹³

Већина случајева у пракси је у вези са примјеном Конвенције о застарјелости, стога много је проблема произашло из чињенице да је Југославија постала уговорна страна Конвенције 1978. године, а није усвојила Протокол у моменту ратификације Бечке конвенције. Стога, државе сљедбенице Југославије након њеног распада, су морале да изричито изјаве да имају намјеру да прихвате измијењену верзију Конвенције о застарјелости (уколико су то хтјеле). Овако су учиниле Словенија, а потом и Црна Гора. Ова ставка је веома битна јер постоји једна велика разлика између прве верзије Конвенције о застарјелости и допуњене верзије, односно Протокола, а то је могућност закључења споразума путем правила међународног приватног права. Наиме, у државама које су чланице прве верзије Конвенције, Конвенција о застарјелости се примјењује само ако све уговорне стране имају мјеста сједишта у државама уговорницама. Иако ова правила звуче јасно, пракса је показала постојање различитих опција.

У вези с тим, у наставку излажемо неколико различитих ставова судова. Тако је Словеначки суд истакао чињеницу да Конвенција о застарјелости

12 Luca G. Castellani, „An assessment of the convention on the limitation period in the international sale of goods through case law“, *Vilanova law review* (2013): 647.

13 *Ibid.*, 647-648.

треба да се примјени јер све уговорне стране имају своја сједишта у државама уговорницама.¹⁴ Обрнуто, исти тај суд у Словенији донио је одлуку да се Конвенција има примјенити када једна уговорна страна има своје мјесто сједишта у држави неуговорници.¹⁵ Слично томе, суд у Словачкој је приликом разматрања случаја гдје страна није била у држави уговорници одлучио да је Конвенција о застарјелости непримјењива. Ипак, он није узео у разматрање чл. 3. Конвенције о застарјелости, а која говори о случајевима примјене Конвенције. У овом случају стране су биле из Аустрије и Словачке Републике. Аустријско право је у конкретном случају оцијењено као мјеродавно по правилима међународног приватног права, а Аустрија није држава чланица Конвенције о застарјелости. Слично поимање о потреби да све уговорне стране имају њихова сједишта у државама уговорницама Конвенције о застарјелости како би она била примјењена заузео је арбитар из Републике Србије. Ово је једини случај гдје се Конвенција о застарјелости може примјенити, узимајући у обзир да је Република Србија држава уговорница у првој верзији Конвенције о застарјелости. У овом случају уговорне стране имале су своја сједишта у Србији и Сједињеним Америчким Државама.¹⁶ Даље, друга одлука која долази из Србије није примјенила Конвенцију о застарјелости у случају када је једна страна имала мјесто сједишта у држави уговорници док друга то није, мада у овом случају није се изричито дискутовало о примјени Конвенције о застарјелости.¹⁷ Једна уговорна страна је имала сједиште у Републици Србији, а друга у Аустралији. Такође, још један случај долази из Србије гдје је Врховни суд Србије у Београду закључио да услови за примјену ове Конвенције нису испуњени. Наиме, уговор је био закључен од стране компаније са сједиштем у Србији и компаније са сједиштем у Њемачкој Демократској Републици 12. децембра 1989. године. С обзиром на то да је Њемачка Демократска Република приступила Федералној Републици Њемачкој 03. октобра 1990. године, а Федерална Република Њемачка није била уговорна страна Конвенције о застарјелости, Суд није ишао у корист примјене Конвенције.¹⁸

У складу са горе поменутих случајевима, црногорски суд је узимајући у обзир да је Црна Гора страна уговорница прве, неизмијењене верзије

14 Одлука Вишег суда у Љубљани број 972/2010 (VSL sodba I Cpg) од 13.10.2010. (CLOUT case 1154) – Уговорне стране су имале сједишта у Бјелорусији и Словенији.

15 Одлука Вишег суда у Љубљани број 260/2010 (VSL odlocba II Cpg) од 08.04.2010.– Уговорне стране су имале сједишта у Италији и Словенији.

16 Одлука Сталне арбитраже при Привредној комори Србије број Т-13/05 од 05.01.2007. године (CLOUT case 1138).

17 Одлука Сталне арбитраже при Привредној комори Србије број Т-12/04 од 24.01.2006. године.

18 Одлука Врховног суда Србије број прев.112/2003 од 28.05.2003. године, (CLOUT case 1131).

Конвенције о застарјелости, закључио да све уговорне стране морају имати своја мјеста сједишта у државама уговорницама да би се Конвенција о застарјелости примјењивала.¹⁹ Ипак, други суд у Црној Гори примијенио је Конвенцију о застарјелости у случају када једна уговорна страна има сједиште у држави неуговорници упркос чињеници да је Црна Гора у моменту доношења ове одлуке, била страна уговорница само у првој, неизмјењеној верзији Конвенције о застарјелости (накнадно је приступила и Протоколу).²⁰ Суд је овакву одлуку образложио у складу са природом међународног пословног односа између странака.

Пољски Врховни суд закључио је да Конвенција о застарјелости нема своју примјену у случајевима који укључују страну из Италије пошто Италија није држава уговорница.²¹ Ипак, овдје је остало нејасно које право је мјеродавно тако да уколико се утврди да је пољско право мјеродавно, онда се Конвенција о застарјелости треба примијенити у складу са њеним чл. 3. Сједињене Америчке Државе су утврдиле да Конвенција о застарјелости нема своју примјену у случају када страна има сједиште у држави неуговорници. Заправо, када су Сједињене Америчке Државе приступиле измјењеној верзији, односно Протоколу, уложиле су резерву којом су искључили примјену чл. 3. ст. 1. тачке б) Конвенције.²² Швајцарски суд је изнио свој став објашњавајући сљедеће: у случају сукоба закона, када би случај требало ријешити примјеном права државе која је чланица Конвенције о застарјелости, примјена рока застарјелости треба се ријешити у складу са правилима Конвенције о застарјелости. Суд је закључио да је у конкретном случају мјеродавно право Швајцарске, а Швајцарска није држава уговорница Конвенције о застарјелости, стога је суд закључио да се Конвенција о застарјелости не примјењује.

Мађарски суд је утврдио да се Конвенција о застарјелости примјењује на основу споразума страна. Овакав став повлачи једно комплексно питање. Наиме, Бечка конвенција може бити примијењена путем избора мјеродавног права, наравно узимајући у обзир да је избор ненационалног права дозвољен у складу са примјењивим правом или да изабрано национално право има у себи инкорпориране одредбе Бечке конвенције. Такође, оно може бити примијењено у складу са границама слободе уговарања и у том слу-

19 Одлука Апелационог суда у Црној Гори број мал 341/10 од 08.10.2010. године, Енкер и Зеничко – добојски кантон против Жељезара Никшић д.о.о. (CLOUT case 1050).

20 Одлука Апелационог суда у Црној Гори број 418/07 од 22. 01.2019, Mi-Rad Int'l, Inc v. Top Art Ltd (CLOUT case 1053).

21 Случај О.О. АГ ин М. против Лесзек W & Zbigniew број III ЦК 80/02 од 19.12.2003. (CLOUT case 1081).

22 Случај Maxxsonics USA Inc. v Fengshun Peiying Electro Acoustic Co. број 10 од 21.03.2012. (CLOUT case 1174).

чају одредбе Бечке конвенције су унесене у уговор. Међутим, механизам прописивања у националним законодавствима може успоставити додатне препреке у примјени правила Бечке конвенције. Другим ријечима, правила о року застарјелости најчешће ће бити обавезујућа спрам националног законодавства и странкама неће бити остављено на аутономију воља да уговарају овај рок, него ће се примјењивати императивним прописима дефинисан рок застарјелости.²³

Још једна одлука Мађарског суда је искључила примјену Конвенције о застарјелости на основу чињенице да једна уговорна страна није имала сједиште пословања у држави уговорници. Ипак, у образложењу не постоје назнаке о могућој примјени Конвенције о застарјелости по правилима међународног приватног права, које би у принципу било могуће, с обзиром на то да је Мађарска приступила измјењеној верзији Конвенције о застарјелости, односно Протоколу.²⁴

Занимљив примјер проширене примјене Конвенције о застарјелости имамо у Хрватској, држави која није уговорна држава Конвенције о застарјелости. У два случаја, хрватски суд је утврдио да се Конвенција о застарјелости примјењује у вези са Бечком конвенцијом, а у случају када су обје уговорне стране имале мјесто пословања у државама које нису државе чланице Конвенције о застарјелости.²⁵

Сумирајући све наведене случајеве, долази се до закључка да одредбе о примјени Конвенције о застарјелости не можемо олако тумачити. Из доступне судске праксе, чини се да се индиректна примјена по чл. 3. ст. 1. тач. б) понекад занемарује. У исто вријеме, постоји значајна тенденција према проширеној примјени Конвенције о застарјелости.²⁶

Још једно питање од посебног интереса за примјену Конвенције о застарјелости појавило се у бившој Југославији. У предмету Енкер и Зеничко – добојски кантон против Жељезаре Никшић, истакнуто је да се чл. 21 Конвенције о застарјелости примјењује у случају када је повјерилац спријечен да ишта предузме због околности које су ван његове контроле, а које повјерилац није могао ни избјећи ни савладати, а што треба да се примијени у случају рата.²⁷

Чл. 24 Конвенције о застарјелости захтијева да се странка у спору мора позвати на рок застарјелости како би се исти могао узети у обзир. У пред-

23 Castellani, „An assessment of the convention on the limitation period in the international sale of goods through case law“, 651.

24 *Ibid.*, 652.

25 *Ibid.*

26 *Ibid.*

27 Одлука Апелационог суда у Црној Гори 08.10.2010. године, број мал 341/10 Енкер и Зеничко – добојски кантон против Жељезара Никшић д.о.о. (CLOUT case 1050).

мету Вишег суда у Љубљани разјашњено је да странка мора понудити доказе о томе када је рок застарјелости почео да тече и када је истекао. Посљедње, али не мање важно, чл. 27 Конвенције о застарјелости изричито је цитиран од стране Врховног суда Пољске као увјерљив модел за одлучивање у случају који се односи на истек рока код потраживања које се односи на камате. Та одредба из Конвенције о застарјелости попунила је правну празнину која је постојала у националном пољском законодавству.²⁸

У Пресуди и Рјешењу Високог трговачког суда Републике Хрватске број XXVIII Pž-2728/04-3 од дана 26.07.2005. године, у правној ствари тужиоца INDUSTRIA CONCIARIA EUROPA S.p.A. Република Италија против туженог ШИМЕЦКИ д.о.о. из Загреба, у којем је предмет спора дуг који је настао из уговора о међународној продаји робе²⁹, Суд је мишљења да се у овом парничном поступку примјењују одредбе Бечке конвенције, док се одредбе материјалног права Републике Италије, на чије мјеродавно право упућују одредбе међународног приватног права, примјењују супсидијарно ако самом Бечком конвенцијом поједино питање није изричито ријешено, а нити се може ријешити темељем начела на којима се Конвенција темељи (чл. 7 ст. 2. Бечке конвенције). Наиме, наведена Конвенција примјењује се увијек када се ради о међународној продаји робе, осим у случају када су странке изричито искључиле њену примјену односно кад су уговориле примјену материјалног права поједине државе као искључиво мјеродавном за уговор. С обзиром на то да из списка произлази да странке нису изричито искључиле примјену Бечке конвенције, а нити су уговориле примјену материјалног права неке државе као искључиво мјеродавном за уговор о продаји робе, у спорном односу између овдје парничних странака ваља примијенити Бечку конвенцију. Како је и познато, Бечка конвенција не регулише питање застарјелости потраживања која произлазе из уговора о међународној продаји робе па је тако Конвенција о застарјелости нашла своју примјену.

У Пресуди Трговачког суда у Загребу број XXXVII P-332/2008 од 9. априла 2009. године, у правној ствари тужиоца ЕКО – RPM d.o.o. Lešće, Република Словенија против туженог ХРВОЈЕ ТРГОВИНА д.о.о. Јастребарско, у којем је предмет спора дуг који је настао из уговора о међународној продаји робе³⁰, Суд је утврдио да, будући да се ради о међународ-

28 Castellani, „An assessment of the convention on the limitation period in the international sale of goods through case law”, 655.

29 Судска пракса Врховног суда Републике Хрватске, приступљено дана 26. августа 2021. године <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/home>

30 Збирка прописа, судске праксе и правне литературе у Републици Хрватској, приступљено дана 28. августа 2021. године, www.iusinfo.hr

ној продаји робе, а да странке нису изабрале мјеродавно право, па се за рјешавање односа међу странкама треба примијенити право Републике Словеније, јер се у вријеме пријема понуде сједиште тужиоца као продавца налазило у Републици Словенији. Материјално право Републике Словеније примјењује се тек супсидијарно јер се на однос међу странкама примјењује Бечка конвенција у складу са чл. 1. Бечке конвенције, јер се ради о уговору о продаји робе између страна које имају своја сједишта на територијама различитих држава, а обје државе су потписнице Конвенције. Република Словенија је уговорница Конвенције о застарјелости, а у Републици Хрватској она се примјењује на основу Уставне одлуке о суверености и самосталности (Нар. нов. бр. 31/91) будући да Конвенција о застарјелости није у супротности са Уставом и правним поретком Републике Хрватске, а такође и на основу чл. 34. Бечке конвенције о сукцесији држава у погледу међународних уговора (Нар. нов. – међународни уговори бр. 16/93) којим је предвиђено да се у случају одвајања дијелова државе, сваки међународни уговор који је на дан сукцесије био на снази за читаво подручје државе претходнице остаје на снази за сваку државу сљедника. Конвенција о застарјелости примјењује се ако странке у вријеме склапања уговора имају пословање у различитим државама уговорницама или ако је за уговор мјеродавно право неке друге државе уговорнице (чл. 3). Из доказа у овом поступку произлази да су тужиочева потраживања по основу рачуна доспјела 11. децембра 2003. године, односно 31. јануара 2004. године, односно 22. марта 2004. године. Тужилац је приједлог за извршење којим је покренуо поступак ради наплате својих потраживања поднио 14. јуна 2007. године па прије подношења приједлога није био протекло четворогодишњи застарни рок рачунајући од доспјелости потраживања по свим рачунима до покретања овог поступка. Према томе, Суд је нашао да приговор застарјелости није основан.

У Рјешењу Вишег трговинског суда, број Пж. 12797/2005 од 24. јануара 2006. године, суд је установио да нема мјеста примјени Конвенције о застарјелости у случају када је сједиште тужиоца на подручју државе која није потписник. Суд у рјешењу наводи да је правилно у првостепеној одлуци, цијенећи основаност истакнутог приговора застарјелости, становиште првостепеног суда да се у конкретном случају иако се ради о међународној купопродаји, јер су купац и продавац са сједиштем у различитим земљама, не могу примијенити одредбе Конвенције о застарјелости јер земља сједишта продавца - тужиоца није потписала наведену Конвенцију, па се стога сходно одредбама саме Конвенције њене норме и не могу примијенити на регулисање овог пословног односа. Стога правилно налази прво-

степен суд да је рок застарјелости у конкретној ситуацији три године (у складу са националним законима).

Даље, Врховни суд Србије, у својој пресуди број Прев. 27/2003 од 30. јануара 2004. године³¹, расправљао је о примјени Конвенције о застарјелости као *lex specialis* и примату над домаћим правом и утврдио да се Конвенција о застарјелости потраживања примјењује само у купопродајним односима уговарача који имају сједиште на територији држава потписника конвенције, а не и у односу на купопродају робе између привредних субјеката код којих се сједиште продавца налази у држави која није потписник ове конвенције.

Пресудом Врховног суда Србије, број Прев. 112/2003 од 28. маја 2003. године³², такође је заузет став да се рок застарјелости од 4 године из чл. 8 Конвенције о застарјелости потраживања у области међународне купопродаје робе не примјењује када се ради о међународној купопродаји роба између предузећа које има сједиште на подручју државе која није потписник наведене Конвенције и домаћег предузећа.

У сљедећем случају, Виши трговински суд, је у пресуди бр. Пж. 1670/2008 од 24. децембра 2008. године³³ нашао да када су странке у току пословног односа имале пословно сједиште на територији исте државе СФРЈ, само у различитим републикама, нема мјеста примјени Конвенције о застарјелости потраживања у области међународне купопродаје робе, коју су касније након распада СФРЈ ратификовале те државе. На рјешење њиховог спорног односа, а у вези са питањем рока застарјелости потраживања, примјењује мјеродавно право које је било актуелно у тренутку настанка пословног односа, односно Закон о облигационим односима. Наиме, према правилно утврђеном чињеничном стању парничне странке тужени и правни претходник тужиоцу били су у пословном односу тако што је правни претходник тужиоца туженом испоручио робу током 1992. године, тужени преузету робу није платио. Током поступка било је спорно да ли тужилац има активну легитимацију за подношење тужбе, као и да ли је потраживање туженог застарило. Првостепени суд је одбио тужбени захтјев као неоснован. На правилно утврђено чињенично стање, првостепени суд је правилно примијенио материјално право.

Још један занимљив случај постоји у Босни и Херцеговини (Пресуда Вишег привредног суда у Бањалуци, бр. 59 0 Пс 025439 15 Пж од 14.

31 База прописа у Републици Србији, приступљено дана 5. септембра 2021. године, www.paragraflex.rs

32 *Ibid.*

33 *Ibid.*

септембра 2015. године³⁴). Овдје је првостепени суд оцијенио да је предметни спор, спор са међународним елементом, да парничне странке нису уговориле мјеродавно материјално право, а имајући у виду да је мјесто пословања тужиоца у Републици Италији, а мјесто пословања туженог у Босни и Херцеговини односно Републици Српској, суд закључује да се о рјешавању предметног спора имају примијенити правила Бечке конвенције. Како Бечка конвенција не регулише институт застаре потраживања, суд закључује да се у конкретном случају питање застаре утуженог потраживања примјењује унутрашње право, односно одредбе чл. 374. Закона о облигационим односима (“Службени лист СФРЈ” број: 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 и “Службени гласник РС” број: 17/93, 3/96, 39/03, 74/04, даље: ЗОО). Предметни спор представља спор са међународним елементом, јер је тужилац привредно друштво са сједиштем у Италији, а тужени у БиХ. Парничне странке нису уговориле мјеродавно материјално право за рјешење овог спора, те да се у рјешавању предметног спора имају примијенити правила Бечке конвенције, а чију примјену странке нису изричито искључиле. Пошто Бечка конвенција не регулише појам застаре, разматрале су се одредбе Конвенције о затсрајелости. Међутим, Италија није приступила овој Конвенцији, тако да се не могу примијенити правила која предвиђа ова Конвенција у погледу рјешења приговора застаре у овом предмету.

Ипак, жалба тужиоца основано указује да је погрешан закључак првостепеног суда да се на спорно питање застаре утуженог потраживања има примијенити унутрашње право, односно одредба чл. 374. ЗОО јер према одредби чл. 20 ст. 1. тач. 1. Закона о рјешавању сукоба закона са прописима других земаља у одређеним односима (“Службени лист СФРЈ” бр. 43/82), ако није изабрано мјеродавно право и ако посебне околности случаја не упућују на друго право, као мјеродавно право примјењује се за уговор о продаји покретних ствари, право мјеста гдје се у вријеме пријема понуде налазило пребивалиште односно сједиште продавца. Стога је у конкретном случају дошло до примјене десетогодишњег рока застаре из чл. 2946. Грађанског законика Италије.³⁵

34 База праксе и прописа у Босни и Херцеговини, приступљено дана 18. августа 2021. <https://www.paragraf.ba/>

35 Златан Мешкић, Бранка Скоко, „Примјена Бечке конвенције о међународној продаји робе пред судовима у Босни и Херцеговини”, *Нова правна ревија, Часопис за домаће, њемачко и европско право*, 2 (2017): 57-58.

3. ЗАКЉУЧАК

Конвенција јесте значајна и њен творац јесте имао добру замисао приликом састављања њеног текста, али и генерално, приликом развијања мисли о потреби ове Конвенције. Ипак, пракса је на то гледала мало другачије. Чињеница је да ова Конвенција, са једне стране има добар одзив у погледу броја држава уговорница, али исто тако, са друге стране, сматрамо да њени творци нису задовољни постигнутим пошто ова Конвенција има три пута мање чланица у односу на Бечку конвенцију.

Како смо могли видјети у одјелку гдје се анализира примјена и пракса Конвенције о застарјелости, много је случајева гдје је остало спорно када се она има примијенити. Такође, свјedoци смо да њене одредбе о примјени нису биле једнако тумачене у свим државама уговорницама. Све ово ствара велику конфузију у правном систему, а исто тако правну несигурност за учеснике у том систему. Ипак, наведено не умањује њен значај за међународну трговину.

Вјерујем да је Конвенција, тамо гдје није нашла своју примјену, дала барем оквир за регулисање времена које је потребно за наступање застарјелости у националним законима који регулишу ову област. На тај начин би се избрисао велики јаз у прописаним временима застаре која регулишу поједина национална законодавства. Уколико би се наставио такав утицај Конвенције, односно уколико би национална законодавства пратила њене одредбе и сличне њима уврстиле у своје прописе, циљ Конвенције би се остварио посредним путем што би било и више него довољно за постепену унификацију правила о застарјелости.

5. ЛИТЕРАТУРА

- Мешкић, Златан, Скоко, Бранка. „Примјена Бечке конвенције о међународној продаји робе пред судовима у Босни и Херцеговини“, *Нова правна ревија, Часопис за домаће, њемачко и европско право*, 2 (2017): 53-58.
- Фишер Шобот, Сандра. *Право међународне продаје*. Нови Сад: Правни факултет, 2014.
- Castellani, Luca G. „An assessment of the convention on the limitation period in the international sale of goods through case law“, *Vilanova law review* (2013): 645-659.
- Winship, Peter. „The convention on the limitation period in the international sale of goods“, *The international lawyer*, (1994).
- Одлука Вишег суда у Љубљани број 972/2010 (VSL sodba I Cpg) од 13.10.2010. (CLOUT case 1154) – Уговорне стране су имале сједишта у Бјелорусији и Словенији;

- Одлука Вишег суда у Љубљани број 260/2010 (VSL odlocba II Срг) од 08.04.2010.— Уговорне стране су имале сједишта у Италији и Словенији;
- Одлука Сталне арбитраже при Привредној комори Србије број Т-13/05 од 05.01.2007. године (CLOUT case 1138)
- Одлука Сталне арбитраже при Привредној комори Србије број Т-12/04 од 24.01.2006. године
- Одлука Врховног суда Србије број прев.112/2003 од 28.05.2003. године, (CLOUT case 1131)
- Одлука Апелационог суда у Црној Гори број мал 341/10 од 08.10.2010. године, Енкер и Зеничко – добојски кантон против Жељезара Никшић д.о.о. (CLOUT case 1050)
- Одлука Апелационог суда у Црној Гори број 418/07 од 22. 01.2019, Mi-Rad Int'l, Inc v. Top Art Ltd (CLOUT case 1053)
- Случај О.О. АГ ин М. против Лесзек W & Zbigniew број III ЦК 80/02 од 19.12.2003. (CLOUT case 1081)
- Случај Maxxsonics USA Inc. v Fengshun Peiying Electro Acoustic Co. број 10 од 21.03.2012. (CLOUT case 1174)
- Судска пракса Врховног суда Републике Хрватске, приступљено дана 26. августа 2021. године <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/home>
- Збирка прописа, судске праксе и правне литературе у Републици Хрватској, приступљено дана 28. августа 2021. године, www.iusinfo.hr
- База прописа у Републици Србији, приступљено дана 5. септембра 2021. године, www.paragraflex.rs
- База праксе и прописа у Босни и Херцеговини, приступљено дана 18. августа 2021. <https://www.paragraf.ba/>
- Уједињене нације – међународни уговори, пристуљено 7. децембра 2021. године, https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=X-10&chapter=10&clang=_en
- Комисија Уједињених Нација о праву међународне трговине – међународни уговори, присуљено 7. децембра 2021. године, https://uncitral.un.org/en/texts/salegoods/conventions/limitation_period_international_sale_of_goods/status
- *Конвенција о застарјелости потраживања у области међународне продаје робе*, „Службени лист СФРЈ, Међународни уговори” бр. 5/78.
- *Конвенција Уједињених нација о уговорима о међународној продаји робе*, „Службени лист СФРЈ, Међународни уговори“ бр. 10/84.
- Адвокатска комора САД, *Конвенција о застарјелости потраживања у међународној продаји робе - Извјештај Адвокатске коморе САД*. Чикаго, 1989.

CONVENTION ON THE LIMITATION PERIOD IN THE INTERNATIONAL SALE OF GOODS

Vedrana Prole³⁶

Lawyer`s office Dimitrijević & Partners Banja Luka

Abstract: The Convention on the limitation period in the international sale of goods is a product of UNCITRAL's work and detailed research on the need for a supranational regulation that would uniquely regulate an issue that created major problems in transnational trade - the issue of obsolescence.

In the Convention on the limitation period, obsolescence is defined as the period of time during which a party to an agreement on the international sale of goods must initiate legal proceedings against the other party in order to fulfill its claims under the contract or claims relating to breach, termination or invalidity. The Convention on the limitation period further prescribes rules on the termination and extension of the limitation period.

Furthermore, the Convention on the limitation period stipulates that no claim shall be recognized or enforced in legal proceedings instituted after the expiry of the limitation period. Such emphasis shall not be taken into account unless invoked by the parties to the proceedings; however, states may declare that they do not consider themselves obliged to apply the provision of Art. 24 of the Convention. However, regardless of the expiration of the statute of limitations, each party may invoke its own claim and raise it against the other party as a means of defense or compensation.

Key words: international trade law, convention, claim, obsolescence, international sales of goods, UNCITRAL

36 Graduate jurist, paralegal at lawyer`s office Dimitrijević & Partners Banja Luka